

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ UNSURLARI

Yrd. Doç. Dr. Gediz KOCABAŞ *

ÖZET

Destekten yoksun kalma tazminatı, hukuka aykırı fiil sonucunda desteğin ölümü nedeniyle bakım yardımından yoksun kalan kişilerin uğradığı destek zararının karşılanmasını amaçlar. Ölüme bağlı olarak üçüncü kişilerin uğradığı maddi zarar yansıma zarar niteliği taşıdığından kural olarak tazminat sorumluluğunun dışında tutulur. Buna karşılık, istisnai bir düzenleme ile kanun koyucu tarafından destek zararının tazminine olanak tanınmıştır. Genel kural karşısında istisnaların dar yorumlanması gerektiğinden destekten yoksun kalma tazminatının unsurları sınırlayıcı bir yoruma tabi tutularak tazminat talebinin bu doğrultuda değerlendirilmesi zorunludur.

***Anahtar Kelimeler:** Destekten yoksun kalma tazminatı, maddi zarar, yansıma zarar, destek, destek gören, destek ilişkisi, gerçek destek, farazi destek, desteğin ölümü, destek zararı.*

ABSTRACT

When the third parties are deprived of their means of support as a result of death (homicide), they must be compensated for that loss. Loss suffered by third parties is a reflex damage and according to the general rule there is no compensation claim for reflex damage. However, the legislative makes the compensation claim possible by legislating an exceptional provision. As there is an exceptional provision the elements of compensation claim must restrictedly interpreted.

***Keywords:** Compensation for loss of support, pecuniary damage, reflex damage, provider, dependant, relationship between provider and dependant,*

---

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

factual provider, fictious (hypothetical) provider, death of provider (homicide), loss suffered by third parties as a result of provider's death.

I. GENEL OLARAK

TBK m.53/b.3'de (OR Art.45/3) düzenlenen destekten yoksun kalma tazminatı, “destek” sıfatını taşıyan kişinin hukuka aykırı bir fiile ölümüne sebep olunması durumunda desteğin bakım ve yardımından yararlanan kişilere tanınmış özel bir tazminat türüdür. Böylece, hukuka aykırı fiil sonucunda yansıma zarara uğrayan kişilerin tazminat talebinde bulunamayacağına yönelik genel kurala kanun koyucu tarafından bir istisna getirilmiştir¹.

Türk, İsviçre ve Alman hukuklarındaki hakim görüş doğrultusunda, sorumlu kişiye karşı yöneltilecek tazminat talebinin sahibi, hukuka aykırı fiil sonucunda doğrudan doğruya zarar gören kişi olarak kabul edilir. Doğrudan doğruya zarar gören kişi yanında üçüncü kişiler de hukuka aykırı fiil nedeniyle zarar görmüşse, onların uğramış oldukları yansıma zararın tazminine, kural olarak, imkân tanınmaz². Hukuka aykırılık bağı teorisini esas alan bu

¹ **Kren Kostkiewicz**, Jolanta/**Nobel**, Peter/**Schwander**, Ivo/**Wolf**, Stephan: Schweizerisches Obligationenrecht-Kommentar, Zürich 2009, **Fischer**, Willi: Art.45, N.7; **Huguenin**, Claire: Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil, Zürich 2014, N.1868; **Fischer**, Jürg: “Versorgungsschaden/Berechnungsvorschläge zum Versorgungsschaden aus der Praxis/I.-IV”, HAVE Personen-Schaden-Forum 2012, Zürich 2012, s.21; **Bärtschi** Harald: Verabsolutierte Relativität, Zürich 2009, s.160; **Furrer**, Andreas/**Schnyder**, Anton K.; Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen, Zürich-Basel-Genf 2010, **Müller**, Christoph: Art. 45, N.7; **Furrer**, Andreas/**Müller-Chen**, Markus: Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich-Basel-Genf 2008, K.10, N.58; **Wagner**, Gerhard: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch-BGB, B.5, Schuldrecht, Besonderer Teil III (§§ 705-853), PartGG, ProdHaftG, München 2009, §844, Rn.1; **Schulze**, Reiner: Bürgerliches Gesetzbuch Handkommentar, Baden-Baden 2012, Hk-BGB/ **Staudinger**, Ansgar: §844, Rn.1; **Schiemann**, Gottfried: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 249-254 (Schadensersatzrecht), Berlin 2005, Rn.49,50; **Diederichsen**, Angela: “Ansprüche naher Angehöriger von Unfallopfern”, NJW 2013, s.641; **Antalya**, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 2013, s.469; **Tekinay**, Selahattin Sulhi: Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul 1963, s.6; **Gökyayla**, Emre: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Ankara 2004, s.50; **Oğuzman**, Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2014, s.100; BGE 82 II 39; BGer 4C.195/2001 (**Stehle**, Bernhard: Der Versorgungsschaden, Zürich 2010, N.67, Fn.40); BGH III ZR 295/51 (NJW 1952, s.1249); LG Augsburg 3 O 221/66 (NJW 1967, s.1513); Yarg. İBGK 06.03.1978 E.1978/1, K.1978/3 (Legalbank).

² **Huguenin**, N.1873; **Furrer/Müller-Chen**, K.10, N.58; **Fischer**, s.21; Hk-BGB/**Staudinger**, Vorbemerkung zu §§823-853, Rn.8; **Geigel**, Robert: Der Haftpflichtprozess, München

görüŖe göre, tazminat talebinin varlığı ihlal edilen hukuk kuralı ile üçüncü kişinin uğradığı zarar arasındaki ilişkiye bağlanmıştır.

Sorumluluğu kurucu ve sınırlayıcı bir işlev üstlenen hukuka aykırılık bağı teorisi kapsamında, ihlal edilen kuralın koruma alanı dışında kalan bir zarar failin sorumluluğu bakımından da dışarıda tutulur³. Söz konusu teori, yansıma yoluyla gerçekleşen zararın tazminine yönelik talep bakımından engelleyici bir işlev üstlenir. Bununla birlikte, engelleyici işlevin sert biçimde uygulanması bazı durumlarda hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabileceği için söz konusu genel kurala istisna getirilebileceği de kabul edilir⁴. Destekten yoksun kalma tazminatı da bu anlamda bir istisna niteliği taşır. Kanun koyucu, yansıma zarar niteliği taşıyan destek zararının tazminini öngören bir düzenleme ile hukuka aykırılık bağı eksikliğini gidermiş ve bu zarar türünü genel kuralın kapsamından çıkartmıştır.

II. TANIMI VE AMACI

Destekten yoksun kalma tazminatı, ölenin yardımından yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğramış oldukları zararın giderilmesi işlevini üstlenen özel bir tazminat türü olarak tanımlanır⁵. TBK m.53'de, ölüm sebebiyle uğranılan zarar kalemleri üç bent hâlinde sayılırken, destekten yoksun kalma

---

2011, **Münkel**, Thomas: K.8, Rn.1,106; **Diederichsen**, s.641; **Antalya**, s.456; **Oğuzman/Öz**, s.100; **Tandoğan**, Haluk: Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, Ankara 1963, s.2; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s.529.

³ **Bärtschi**, s.162; **Burmann**, Michael/**Jahnke**, Jürgen: "(Kein) Ersatz von mittelbaren Schäden im Haftpflichtfall", NZV 2012, s.11; **Vallaster**, René P.: Ersatzansprüche Dritter bei Tötung, München 2002, s.2; **Eren**, Fikret: "Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi", Mahmut Koloğlu'na Armağan, Ankara 1975, s.465.

⁴ Sorumluluk hukukunun genel kuralları karşısında istisnaların dar yorumlanması gerektiği yönünde **Huguenin**, N.1874; **Fischer**, s.22; **CHK-Ch.Müller**, Art.45, N.7; **Hk-BGB/Staudinger**, §844, Rn.1; **Antalya**, s.469; **BGH VI ZR 152/84** (NJW 1984, s.984); **BGH VI ZR 231/99** (ZEV 2001, s.119).

⁵ **Landolt**, Hardy: Zürcher Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 45-49 OR, Band. V/1/c.3, Zürich 2007, Art.45, N.40; **CHK-Ch.Müller**, Art.45, N.6; **Stehle**, N.35; **Huguenin**, N.1868; **Antalya**, s.468; **Oğuzman/Öz**, s.100; **Eren**, s.751; **Tandoğan**, Haluk: Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara 1961, s.299; **BGE 102 II 90**; **BGE 112 II 87**; **BGE 108 II 434**; **BGE 129 II 49**; **BGer 5C.7/2001** (**Schmid**, Markus: "Aspekte und Thesen zum Versorgungsschaden", HAVE Personen-Schaden-Forum 2004, Zürich 2004, s.14, dn.6); **Yarg. HGK 27.06.2012 E.2012/17-215**, **K.2012/413**; **Yarg. HGK 22.02.2012 E.2011/17-787**, **K.2012/92**; **Yarg. HGK 18.04.2007 E.2007/4-222**, **K.2007/222** (Legalbank).

tazminatı da bu maddenin son bendinde düzenlenmiştir⁶. Söz konusu düzenlemede, BK m.45/2’de yer verilen “yardım” ifadesinden farklı olarak, ölen tarafından yapılan yardımı belirtmek üzere “destek” ifadesine yer verilerek, destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin kanun metninde “destek” ifadesi ilk defa kullanılmıştır. İsviçre hukukunda ise destekten yoksun kalma tazminatını düzenleyen OR Art.45/3’e göre, ölüm nedeniyle desteğini kaybeden kişilerin, bu zararlarının da tazmin edilmesi gerekmektedir. Türk kanun koyucusundan farklı olarak İsviçre kanun koyucusu “destek” ifadesine; yapılan yardımı değil, yardım yapan kişiyi belirtmek üzere pozitif düzenlemede yer vermiştir. Her ne kadar OR Art.45/3’de “destek zararı” ya da “destekten yoksun kalma zararı” ifadeleri kullanılmamış olsa dahi kanunda yer verilmeyen bu ifadeler öğreti ve uygulama tarafından sorumluluk hukukunun bir parçası olarak kabul edilip kullanılmaktadır⁷.

Türk ve İsviçre hukuklarında genel kabul gören tanım doğrultusunda, destek zararının fark teorisi esasına dayandığı görüşü hakimdir⁸. Buna göre, hukuka aykırı fiil sonucunda, desteğin ölümüne bağlı olarak yardım görenin malvarlığında meydana gelen eksilme destek zararını oluşturur. Malvarlığında bir eksilme meydana gelip gelmediği değerlendirilirken, desteğin ölümü

⁶ Genel düzenlemenin yanında Türk Borçlar Kanununun 417.maddesi, Türk Ticaret Kanununun 914. ve 1256. maddeleri, Sivil Havacılık Kanununun 120.maddesi ile Karayolları Trafik Kanununun 85. ve 87.maddeleri de destekten yoksun kalma tazminatına dayanak oluşturan düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir.

⁷ İsviçre öğretisinde hakim görüş, söz konusu kurumu daha iyi yansıttığı gerekçesiyle “destekten yoksun kalma zararı” ifadesinin kullanılmasını tercih etmektedir. Genel olarak, söz konusu tercih iki temel sebebe bağlıdır. Bunlardan birincisi, zararın, destek bünyesinde değil, desteğin yardımından yoksun kalan kişi bünyesinde doğmasıdır. Diğer sebep ise zararın, desteğin ölümüne bağlı olarak ortaya çıkan diğer olumsuz durumlarla ilgili olmayıp sadece destek yardımının yitirilmesinden kaynaklanmasıdır. Bkz. **Stehle**, N.36; **CHK-Ch.Müller**, Art.45, N.6; **ZK-Landolt**, Art.45, N.40; **Brehm**, Roland: Berner Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41-61 OR, Bern 2013, Art.45, N.27; **Schaetzle**, Marc/**Weber**, Stephan: Kapitalisieren, Zürich 2001, N.3.344. Buna karşılık, Federal Mahkeme kararlarında ise “destek zararı” ifadesine yer verildiği görülmektedir. Bkz. BGE 109 II 65; BGE 114 II 144; BGE 131 II 667.

⁸ **Fischer**, s.23; **BK-Brehm**, Art. 45, N.31a, N.41; **Furrer/Müller-Chen**, K.10, N.43-44; **Gökyayla**, s.55; BGer 4A_239/2011 (**BK-Brehm**, Art. 45, N.31a); BGer 4C.465/1997 (**Fischer**, s.23, dn.12); BGE 101 II 260. Haksız fiiller alanında zararın hesaplanması bakımından fark teorisinin kabul edildiği yönünde **Antalya**, s.456; Yarg. HGK 21.03.1990 E.1990/4-67, K.1990/197; Yarg. 4.HD 22.12.1988 E.1998/7637, K.1988/10964; Yarg. 7.HD 25.05.2010 E.2010/1204, K.2010/3136; Yarg. 3.HD 26.09.2013 E.2013/10373, K.2013/13378 (Legalbank). İsviçre sorumluluk hukukunda genel olarak fark teorisinin uygulandığı yönünde **Roberto**, Vito: Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zürich 2002, §23, N.590.

sonucunda yardım görenin malvarlığının aldığı durum ile zarar verici davranış gerçekleşmemiş olsaydı malvarlığının içinde bulunacağı varsayımsal durum karşılaştırılır. Arada bir fark oluşmuşsa, söz konusu fark zarar olarak nitelenir⁹. Destekten yoksun kalma tazminatının amacı da ortaya çıkan bu farkın giderilmesidir.

Bununla birlikte, özellikle İsviçre hukukunda, destek zararının “fark teorisi” yanında “normatif zarar teorisi” temeline de dayandırılabilceği görüşünün savunulduğu görülmektedir¹⁰. Buna göre, destek zararının somutlaştırılmasında fark teorisinin yetersiz kaldığı durumlarda tazminat sorumluluğunun kapsamını genişletmek amacıyla normatif zarar teorisine başvurulması mümkündür. Böylece, yardım görenin malvarlığı üzerinde ekonomik anlamda herhangi bir değişiklik oluşturmayan olayların dahi hukuki bir bakış açısıyla tazminat sorumluluğunun doğumuna dayanak oluşturabileceği kabul edilir.

Destekten yoksun kalma tazminatı, Türk ve İsviçre hukuklarında olduğu gibi Alman hukukunda da pozitif düzenlemeye dayanır. Ancak, TBK m.53/b.3 ve OR Art.45/3’den farklı olarak destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin genel düzenleme niteliği taşıyan BGB §844/2’de, “destek” ifadesi kullanılmaksızın “kanundan doğan bakım yükümlülüğü” ifadesi temel alınmıştır¹¹. Buna göre, kanundan doğan bakım yükümlülüğü altında bulunan ya

⁹ Fark teorisine ilişkin açıklamalar için bkz. **Huguenin**, N.867; **Honsell**, Heinrich/**Isenring**, Bernhard/**Kessler**, Martin A., Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zürich 2013, §1, N.28; **Antalya**, s.456; **Nomer**, Haluk: Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, İstanbul 1996, s.8; BGE 104 II 198; BGE 116 II 441; BGE 120 II 423; BGE 127 III 73; Yarg. 4.HD 29.12.1978 E.1978/3173, K.1978/15053; Yarg. 17.HD 16.02.2009 E.2008/2862, K.2009/682; Yarg. 7.HD 06.07.2010 E.2010/1934, K.2010/4328 (Legalbank).

¹⁰ **Stehle**, N.38 vd.. Destek zararının normatif zarar niteliği taşıması mümkün olmakla birlikte böyle bir olasılıkla istisnai olarak karşılaşılabileceği yönünde ZK-**Landolt**, Art.45, N.179.

¹¹ **Röthel**, Anne: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB-Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 840-853 (Unerlaubte Handlungen 5), Berlin 2007, §844, Rn.1; **Fuchs**, Maximilian: Deliktsrecht, Berlin-Heidelberg 2009, s.180. Bunun yanında Alman hukukunda, özel düzenlemelerde de destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Söz konusu hükümlerin tipik örneğine Trafik Kanununda (StVG §10/2) rastlamak mümkündür. BGB §844/2 ile aynı doğrultuda olmak üzere StVG §10/2’de destekten yoksun kalma tazminatı kanundan doğan bakım yükümlülüğü esas alınarak düzenlenmiştir. Bkz. **Burmann**, Michael/**Heß**, Rainer/**Jahnke**, Jürgen/**Janker**, Helmut: Straßenverkehrsrecht-Kommentar, München 2012, StVG-Komm/**Jahnke**, StVG §10, Rn. 14 vd.; BGB §844, Rn.3 vd.. Diğer bir örnek ise Sorumluluk Kanununda yer almaktadır. HPfIG §5/2’de, destekten yoksun kalma tazminatı, ölüme bağlı zararın tazmini başlığı altında kanundan doğan bakım yükümlülüğü dikkate alınarak

da ileride böyle bir yükümlülük altına girecek olan kişinin ölümüne sebep olunması durumunda, üçüncü kişi ölüm nedeniyle bakım alacağından yoksun bırakılmışsa, ölümden sorumlu olan kişinin bu zararı da tazmin etmesi gerekir.

BGB §844/2’de yer verilen bakım yükümlülüğü aile hukukundan doğar. Bu nedenle, bakım yükümlüsü ve bakım alacaklısı sıfatlarının belirlenmesinde aile hukuku düzenlemeleri dikkate alınır¹². BGB §1615/1 gereğince bakım yükümlüsünün ölümü alacak hakkını da ortadan kaldıracığı için bakım yükümlüsünün ölümüne sebep olan kişinin, ölüm nedeniyle bakım alacaklısının uğradığı zararı tazmin etmesi gerektiği kabul edilmiştir¹³. Buna karşılık, her ne kadar destekten yoksun kalma tazminatının temeli aile hukukundan doğan bakım yükümlülüğüne dayandırılmışsa da BGB §844/2’den doğan talebin bakım alacağına dayanmayıp, bakım alacağından yoksun bırakılma sebebine dayalı tazminat talebi niteliği taşıdığı tartışmasızdır¹⁴.

Alman hukukunda, Türk ve İsviçre hukuklarından farklı olarak, zararın tanımlanmasında kabul gören teorilerden birini de normatif zarar teorisi

---

düzenlenmiştir. Bkz. **Filthaut**, Werner: Haftpflichtgesetz, Kommentar zum Haftpflichtgesetz und zu den konkurrierenden Vorschriften anderer Haftungsgesetze, München 2012, HPfLG § 5, Rn. 1 vd.. Kanundan doğan bakım yükümlülüğün esas alındığı düzenlemelere örnek olarak Havacılık Kanununun (LuftVG §35/2) gösterilmesi de mümkündür. Bkz. **Geigel/Münkel**, K.8, Rn.9. Konuya ilişkin tüm özel sorumluluk düzenlemelerinin genel düzenleme niteliğindeki BGB §844/2 çerçevesinde kaleme alındığı yönünde **Burmann/Jahnke**, s.12. Açıklamalar için ayrıca bkz. **Staudinger/Schiemann**, Vorbemerkungen zu §§ 249-254, Rn.50. Söz konusu sorumluluk kanundan doğan bakım yükümlülüğü üzerine yapılandırıldığından, sözleşmeden doğan bakım yükümlülüklerinin tazminat talebine dayanak oluşturamayacağı yönünde Hk-BGB/**Staudinger**, §844, Rn.7; MüKoBGB/**Wagner**, §844, Rn.27; StVG-Komm/**Jahnke**, BGB §844, Rn.17; **Fuchs**, s.181; BGH VI ZR 231/99 (NJW 2001, s.971).

¹² Bakım yükümlülüğünün mutlaka Alman hukukundan doğması gerekli olmayıp yabancılık unsuru taşıyan olaylarda devletler hukuku kuralları çerçevesinde diğer hukuk sistemlerinden kaynaklanan bakım yükümlülüklerinin de BGB §844/2’nin uygulanmasına dayanak oluşturması mümkündür. Bkz. MüKoBGB/ **Wagner**, §844, Rn.23. Bakım yükümlülüğünün geniş anlamda tüm aile hukuku mevzuatı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği yönünde Unterhaltsrecht-**B.Heiß/H.Heiß**, K.1, Rn.217; **Diederichsen**, s.641. Farklı örnekler için bkz. **Fuchs**, s.180, dn.12.

¹³ MüKoBGB/**Wagner**, §844, Rn.23, 31; StVG-Komm/**Jahnke**, §844, Rn.16; Hk-BGB/**Staudinger**, §844, Rn.6; **Staudinger/Röthel**, §844, Rn.71; **Geigel/Münkel**, K.8, Rn.17,23; **Heiß**, Beate: **Born**, Winfried: Unterhaltsrecht, München 2012, Beate **Heiß**/Hans **Heiß**: K.1, Rn.217. BGB §844’ün anayasal temellerini sosyal devlet ilkesi ile evliliğin ve ailenin korunması ilkeleri kapsamında açıklayan görüş için bkz. **Staudinger/Röthel**, §844, Rn.2; **Röckrath**, Luidger: “Die vertragliche Haftung für den Unterhaltsschaden Hinterbliebener”, VersR 2001, s.1203.

¹⁴ MüKoBGB/**Wagner**, §844, Rn.23; **Staudinger/Röthel**, §844, Rn.71; BGH VII ZB 161/05 (WM 2006, s.1730); BGH VI ZR 188/72 (NJW 1974, s.1373).

oluşturur¹⁵. Malvarlığının belirli zaman dilimlerindeki iki farklı durumunu dikkate alarak zarar kavramına ekonomik bir bakış açısıyla yaklaşan fark teorisinin aksine normatif zarar teorisi çerçevesinde hukuki bir bakış açısı esas alınır. Buna göre, fark teorisi kapsamında elde edilen sonucun tatmin edici görülmediği durumlarda, zararın tanımlanması için hukuki bir değerlendirme yapılır. Böyle bir değerlendirmenin sınırları ise ihlal edilen kuralın koruma amacı dikkate alınarak gerçekleşir.

Her zararın zorunlu olarak normatif bir nitelik taşıdığını kabul eden bu görüş doğrultusunda, fark teorisinin uygulama alanı normatif zarar teorisi karşısında sınırlı tutulur. Bununla birlikte, fark teorisine başvurma olanağı da tamamen dışlanmaz. Zararı tanımlayan teorilerden sadece birinin soyut olarak benimsenmesi yerine somut olaya uygun düşen zarar tanımının benimsendiği görülür. Bu açıklamalar doğrultusunda, Alman hukukunda üçüncü kişinin zararının hesaplanması hususunun genel olarak normatif zarar teorisi kapsamında gerçekleştiğini söylemek mümkündür¹⁶. Ancak, belirtmek gerekir ki, destek zararının sınırlarını çizen ölçütlerin çeşitliliği ve bakım alacaklısının yaşam seviyesindeki değişimin belirlenmesindeki güçlük dikkate alındığında, destekten yoksun kalma tazminatı, Alman hukukunun en karmaşık kurumlarından biri olarak değerlendirilir¹⁷.

Destekten yoksun kalma tazminatının kanundan doğan bakım yükümlülüğüne bağlı olarak düzenlenmesi sadece Alman hukukuna özgü bir anlayış değildir. Kıta Avrupası hukuk sistemleri içinde Avusturya hukukunda da destek zararının tazmini bakım yükümlülüğü kapsamında ele alınmıştır¹⁸. ABGB §1327'ye göre, kanundan doğan bakım yükümlüsünün hukuka aykırı

---

¹⁵ **Oetker**, Hartmut: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch-BGB, B.2: Schuldrecht, Allgemeiner Teil §§ 241-432, München 2012, §249, Rn.23; **Vieweg**, Klaus: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Eckpfeiler des Zivilrechts, Berlin 2012, Schadensersatzrecht, Rn.17; **Jauernig**, Othmar: Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar, München 2011, **Teichmann**, Arndt: Vorbemerkungen zu den §§ 249-253, Rn.6.

¹⁶ Bkz. **Staudinger/Vieweg**, Schadensersatzrecht, Rn.17.

¹⁷ **Jauernig/Teichmann**, §844, Rn.2.

¹⁸ Avusturya hukukunda destekten yoksun kalma tazminatı genel olarak Medeni Kanunda düzenlenmekle birlikte özel kanunlarla da tazminata ilişkin hükümler getirilmiştir. Demiryolu işletmeciliği ve motorlu araç işletilmesinden doğan sorumluluğa ilişkin kanun bunun tipik örneğini oluşturur. EKHG §12/2'ye göre; ölüm sonucunu doğuran olayın gerçekleştiği tarihte ölen ile üçüncü kişi arasında kanundan doğan bir bakım ilişkisi bulunmaktaysa ya da böyle bir ilişkinin ileride doğması beklenmekteyse, üçüncü kişi, bakım yükümlüsünün ölümü nedeniyle bakım alacağından yoksun kalmasına bağlı zararının tazminini isteyebilir.

fiil sonucunda ölmesi durumunda, bakım yardımından yoksun kalan kişiler bu nedenle uğramış oldukları zararın tazminini isteyebilirler. Tazminat talebinin dayanağı, kanundan doğan bakım alacağına yitirilmesine bağlıdır. Sözleşmeye dayanan talepler ise ABGB §1327'in uygulanması için yeterli görülmez¹⁹. ABGB §1327'de, destekten yoksun kalma tazminatının temeli kanundan doğan bakım yükümlülüğüne dayandırılmış olmasına karşılık, Alman hukukunda olduğu gibi Avusturya hukukunda da destek zararını konu alan talebin, elde edilmekte olan ya da ileride elde edilmesi beklenen bakım alacağından yoksun kalmaya bağlı bir tazminat talebi olduğu kabul edilir²⁰.

III. ÖZELLİKLERİ

A. Zarar Görenin Şahsına Özel, Bağımsız Tazminat Talebi Olması

Destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin talep zarar görenin şahsına tanınmış, bağımsız bir nitelik taşır²¹. Tazminat talebinin doğumu, hukuka aykırı fiil nedeniyle desteğin ölümüne bağlıdır. Ölüm olgusuyla birlikte tazminat talebi de bağımsız olarak doğar.

Tazminat talebi, zarar görenin şahsında asli olarak doğduğu için mirasçılık sıfatıyla bağlantılı değildir. Çoğu zaman, destek görenin aynı zamanda mirasçı sıfatını da taşıması mümkün olmakla birlikte tazminat talebi mirasçılık sıfatından bağımsızdır. Bu anlamda, mirası reddetmiş veya mirastan feragat etmiş olan mirasçılar dahi destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilirler²². Destek gören sıfatının, mirasçı sıfatından bağımsız olmasının diğer

¹⁹ **Koziol**, Helmut/**Bydliński**, Peter/**Bollenberger**, Raimund: Kurzkomentar zum ABGB, Wien 2007, **Danzl**, Karl-Heinz: §1327, Rz.5; **Huber**, Christian: "Neuere Entwicklungen beim Personenschaden in der höchstrichterlichen Rechtsprechung Deutschlands und Österreichs", HAVE Personen- Schaden-Forum 2010, Zürich 2010, s.271.

²⁰ **KBB/Danzl**, §1327, Rz.6; **Vallaster**, s.4.

²¹ **CHK-Ch.Müller**, Art.45, N.7; **BK-Brehm**, Art.45, N.32; **Roberto**, §27, N.641; **Stehle**, N.122; **Honsell/ Isenring/Kessler**, §8, N.89; **Oftinger**, Karl/**Stark**, Emil W.: Schweizerisches Haftpflichtrecht-B.I, Allgemeiner Teil, Zürich 1995, §6, N.261; **Honsell**, Heinrich: Kurzkomentar OR, Basel 2014, **Schönenberger**, Beat: Art.45, N.6; **Antalya**, s.474; **Oğuzman/Öz**, s.101; **Tandoğan**, s.299; **Tandoğan**, Zarar, s.76; **Tekinay**, s.64; **Eren**, s.753; **Gökyayla**, s.45; **BGE** 52 II 262; **Yarg.** 17.HD 29.05.2012 E.2011/7428, K.2012/7012; **Yarg.** 17.HD 11.06.2012 E.2011/12038, K.2012/7624 (Legalbank).

²² **BK-Brehm**, Art.45, N.32; **CHK-Ch.Müller**, Art.45, N.8; **Oftinger/Stark**, §6, N.261; **Stehle**, N.156; **Antalya**, s.474; **Tekinay**, s.66; **Eren**, s.754; **Tandoğan**, s.299; **Gökyayla**, s.45; **BGE** 52 II 235; **Yarg.** HGK 18.04.2007 E.2007/4-222, K.2007/222; **Yarg.** 4.HD 21.05.1992 E.1991/13944, K.1992/6778 (Legalbank). Mirastan yoksunluk sebebi olarak

bir sonucu da tazminat talebinin derece sistemi ile bağlantılı olmamasında kendisini gösterir. Buna göre, miras hukuku kurallarına göre ölen desteğin üst derecede mirasçılarının bulunması durumunda dahi alt derecede yer alan mirasçılar destek ilişkisinin varlığını kanıtlayarak destek gören sıfatıyla tazminat talebinde bulunabilirler. Böyle bir durumda, her bir destek görenin sahip olduğu tazminat talebi bağımsız olarak değerlendirilir²³.

Diğer taraftan, zarar gören desteğin sağlığında gerçekleştirdiği tasarruflar da kendisinin ölümünden sonra ileri sürülecek tazminat talebine engel oluşturmaz. Zarar gören, ölümünden önce tazminat sorumlusuna karşı sahip olduğu haklardan feragat etmiş veya karşı taraf ile sulh olmuş olsa dahi destek görenin tazminat talep etmesi mümkündür²⁴.

Zarar gören destek henüz hayattayken tazminat sorumlusu ile anlaşım kendisine bir miktar ödeme yapılmışsa böyle bir ödemenin ölüm sonrasında destek gören tarafından ileri sürülecek tazminat talebi üzerindeki etkisi tartışmaya açıktır. Özellikle, destek görenin mirasçı sıfatını taşıdığı durumlarda desteğin sağlığında elde ettiği tazminat miktarı terekeye dahil olacağından miras yoluyla elde edilen kazanımlar yanında tazminat talebinin de ileri sürülmesi, sorumlu kişinin durumunun ağırlaştırılması olarak yorumlanabilir. Ancak, böyle bir yorum faaliyetinde destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız niteliği gözden uzak tutulmamalıdır. Kanaatimizce, desteğin sağlığında kendisine yapılan ödemeler ölüme bağlı olarak ileri sürülecek tazminat talebini engellemez. Bununla birlikte, miras yoluyla elde edilen kazanımlar bakım ihtiyacını ortadan kaldırdığı oranda dikkate alınabilir²⁵.

---

kasten ve hukuka aykırı olarak mirasbırakanın ölümüne sebep olan bir kişi, kendisi ile birlikte ölümden sorumlu olan diğer kişilerden destekten yoksun kalma tazminatı talep edemez. Böyle bir durumda, ağır kusuruyla ölüme sebep olma olgusu, tazminat talebinin ileri sürülmesine engel oluşturur. Bkz. **Oftinger/Stark**, §6, N.261, Fn.401. Kanunda belirtilen diğer yoksunluk sebeplerinden birinin gerçekleşmesi durumunda da destek ilişkisinin kurulmasının mümkün olmadığı yönünde fiili bir karine kabul edilerek aynı sonuca ulaşılabılır. Bu doğrultuda, mirasçılıktan çıkarma sebepleri de destek ilişkisinin kurulmasında engelleyici bir işlev üstlenir. Bkz. **Stehle**, N.156; **Tekinay**, s.67.

²³ Desteğin ölümü durumunda, birinci derecede yer alan altsoy ile birlikte ikinci derecede yer alan ana/baba ve kardeşler yanında üçüncü derecede yer alan büyükana/büyükbaba, amca, dayı, hala, teyze ve onların altsoyu da diğerlerinden bağımsız olarak tazminat talebinde bulunabilirler. Herhangi bir derecede yer almamasına karşılık ölenin nişanlısı veya arkadaşları da uğramış oldukları destek zararının karşılanması için dava hakkına sahiptir. Bkz. **BK-Brehm**, Art.45, N.33; **Antalya**, s.474.

²⁴ **BK-Brehm**, Art.45, N.32; **Stehle**, N.123; **Antalya**, s.474; **Tandoğan**, s.300; **Gökyayla**, s.47.

²⁵ Tartışmalar için bkz. **BK-Brehm**, Art.45, N.33a, 33b.

Her ne kadar destekten yoksun kalma tazminatı bağımsız bir nitelik taşımaya rağmen desteğin kusuru tazminat miktarının belirlenmesinde etkili olur. Desteğin kusuru yanında zararın doğumu ya da artmasında destek görenin de kusuru varsa, söz konusu kusur da tazminat miktarını belirleyici bir işleve sahiptir²⁶.

Tazminat talebi, miras hukuku kurallarına tabi olmadığı gibi aile hukuku kurallarından da bağımsızdır. Tazminat talebinde bulunan ile ölen arasındaki aile hukukuna dayanan bağlar sadece destek ilişkisinin varlığı bakımından fiili bir karine oluşturabilir. Bunun dışında, destek gören sıfatının kazanılması için aile hukukundan doğan bir ilişkinin varlığı aranmaz. BGB §844/2 ve ABGB §1327'den farklı olarak TBK m.53/b.3 ve OR Art.45/3'e dayalı tazminat talepleri, kanundan doğan bakım alacağından yoksun kalma koşuluna bağlı değildir.

B. Malvarlığı Zararı Biçiminde Gerçekleşen Yansımaya Zararın Tazminini Amaçlaması

Destek zararı, hukuka aykırı fiilin hedefinde yer alan kişinin ölümü nedeniyle üçüncü kişilerin uğradığı yansımaya zararı ifade eder²⁷. Bu durumda, desteğin ölümüne bağlı olarak, onun hayat hakkını ihlal eden hukuka aykırı fiil aynı zamanda üçüncü kişiler üzerinde de yansımaya yoluyla bir zarar oluşturmaktadır. Diğer bir söyleyişle, doğrudan doğruya zarar gören dışındakiler, kendi hukuki değerlerine yönelik doğrudan bir saldırı olmadığı halde yine de bir zarar ile karşı karşıya kalmaktadır.

²⁶ **Kottmann**, Andrea: Schadensberechnung und Schadensschätzung bei Körperverletzung und Tötung, Bern 2012, N.634; **Oftinger/Stark**, §6, N.262; **BK-Brehm**, Art.45, N.34; **Stehle**, N.124, 825; **KBB/Danzl**, §1327, Rz.10; **Antalya**, s.489; **Nomer**, s.115, 127. Desteğin kusurunun indirim sebebi olarak dikkate alınması gerektiği yönünde Yarg. 17.HD 24.09.2013 E.2013/11459, K.2013/12767; Yarg. 17.HD 22.05.2012 E.2012/6273, K.2012/6623; Yarg. 4.HD 31.05.2006 E.2005/8266, K.2006/6434 (Legalbank).

²⁷ **Huguenin**, OR, N.1873; **Oftinger/Stark**, §6, N.250; **Honsell/Isenring/Kessler**, §1, N.51; **Stehle**, N.124; **Fischer**, s.21; **BGE** 127 III 406; **BGer.** 4C. 195/2001 (**Stehle**, N.60). Destek zararı, ölen desteğin uğradığı zarar olmayıp, ölüm nedeniyle destek gören üzerinde gerçekleşen zarardır. Bkz. **Kottmann**, N. 632; **Huguenin**, OR, N.1868; **KuKo-OR/Schönenberger**, Art.45, N.6; **Furrer/Müller-Chen**, K.10, N.58; **Weber**, Rolf H.: Berner Kommentar, B.VI/1/5, Allgemeine Bestimmungen, Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR, Bern 2000, Art.99, N.191; **Antalya**, s.475; **Eren**, s.753; **Oğuzman/Öz**, s.100; **Ertüle**, Fulya: Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, Ankara 2011, s.255; Yarg. 17.HD 07.05.2013 E.2012/9422, K.2013/6530 (Legalbank).

Destek zararı bakımından söz konusu yansıma üçüncü kişilerin malvarlığı üzerinde gerçekleşir²⁸. Böyle bir zararın varlığının değerlendirilmesinde “ekonomik menfaat” ölçütü kullanılır. Buna göre, destek zararından söz edilebilmesi için yansıma yoluyla gerçekleştiği iddia edilen zararın saf malvarlığı zararı niteliği taşıması gerekir.

Destek zararı, ölüm nedeniyle desteğin sağladığı yardımın ortadan kalkması sonucunda destek görenin malvarlığını etkileyen ya da ileride böyle bir etkiyi meydana getirmesi kuvvetle muhtemel olan olumsuz sonuçları ifade eder. Destekten yoksun kalma tazminatı da söz konusu olumsuz sonuçların etkisini azaltmak veya tamamen sona erdirmek amacını taşır. Ölenin para ile ölçülebilen değeri olmayan yardımlarının (duygusal desteğinin) kaybedilmesi ve ölüm nedeniyle kişisel bağın ortadan kalkması gibi olumsuz etkiler malvarlığı zararı niteliği taşımadığından destekten yoksun kalma tazminatına dayanak oluşturmaz²⁹. Bu nedenle, yansıma zararın şahıs varlığı alanında meydana gelmesi durumunda TBK m.53/b.3'e başvurulamaz. Desteğin ölümüne bağlı olarak şahıs varlığı alanında meydana gelen yansıma zararın tazmini için TBK m.56/2'ye veya şok zarar biçiminde doğrudan doğruya gerçekleşen zararın tazmini için TBK m.56/1'e dayanılması mümkün olabilir³⁰.

Destekten yoksun kalma tazminatı malvarlığı alanına ilişkin olduğundan alacağın devri hükümlerine göre üçüncü kişiye devredilebilir³¹. Böyle bir durumda, hukuki ilişkinin niteliğinden doğan devir engeli uygulanmadığı gibi manevi tazminat talebinin devrini düzenleyen TMK m.25/4 hükmü de

²⁸ OR-Komm/**Fischer**, Art.41, N.29; ZK-**Landolt**, Art. 45, N.177; BK-**Brehm**, Art.45, N.39c; **Oftinger/Stark**, §6, N.263; **Furrer/Müller-Chen**, K.10, N.58. Karş. BGE 58 II 41.

²⁹ ZK-**Landolt**, Art.45, N.178.

³⁰ İsviçre Federal Mahkemesi; bir anneye, çocuklarının öldürüldüğüne ilişkin gönderilen mesajı “dehşet verici, korkunç” olarak nitelendirdikten sonra, bu mesaj nedeniyle bilinç kaybı yaşayan ve uzun süre iş görme gücünü yitiren kadının uğradığı zararın yansıma zarar olarak nitelendirilemeyeceğine karar vermiştir. Bkz. BGE 58 II 29. Başka bir kararda; tarlaya düşen uçağın, aynı anda tarlada çalışmakta olan kişilerin ölümüne neden olması ve bu kazaya tanık olan ölenlerin babasının da sinir krizi geçirmesi durumunda babanın uğradığı zararın yansıma zarar olarak kabul edilemeyeceği görüşüne yer verilmiştir. Bkz. BGE 112 II 118. “Şok zarar” olarak nitelendirilen böyle durumlarda doğrudan doğruya zarar gören sıfatıyla tazminat talep edilebileceği yönünde BK-**Brehm**, Art.45, N.39c. Ayrıca bkz. **Honsell/Isenring/Kessler**, §1, N.46; BGE 138 III 2 76. Şok zararı ve duygu zararı bakımından ayrıntılı açıklama için bkz. **Erlüle**, s.287 vd..

³¹ **Oftinger/Stark**, §6, N.263; **Gauch**, Peter/**Aeppli**, Viktor/**Stöckli**, Hubert: Präjudizienbuch OR, Zürich 2012, **Göksu**, Tarkan: Art.45, N.4; **Eren**, s.754; **Gökyayla**, s.75.

uygulama alanı bulmaz. TBK m.183 vd. yer verilen hükümlere uygun olarak kurulan alacağın devri sözleşmesi ile tazminat alacağının üçüncü kişiye aktarılması mümkündür.

Sağlararası işlem ile devredilebilen tazminat alacağı destek görenin ölümü durumunda da mirasçılara geçer. Mirasçılar, bakım ihtiyacının ortaya çıkışı ve ölüm tarihi arasında geçen süreyle sınırlı olarak tazminat talebinde bulunabilirler. Destek görenin, mahkeme tarafından tazminata hükmedilmesinden sonra ölmesi durumunda da tazminat alacağı miras hukuku kuralları çerçevesinde terekeye dahil olur.

Destekten yoksun kalma tazminatı destek görenin bakım ihtiyacını karşılama amacı taşıdığından, tazminat alacağı TBK m.144/b.3’de düzenlenen takas yasağına tabidir. Söz konusu alacağın, ancak alacaklının rızası ile takas edilebileceği açıkça düzenlenmemiş olsa dahi TBK m.144/b.3 hükmünün bu durumda da uygulanacağı kabul edilir³².

C. İstisnai Nitelik Taşınması

Hayatın olağan akışı ve olağan hayat deneyimleri kapsamında, hukuka aykırı fiilin doğrudan doğruya zarar gören dışında üçüncü kişiler üzerinde de etkili olması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Belirli bir kişi üzerinde doğan zarar ile üçüncü kişilerin uğradığı zarar ayrımı, doğrudan zarar ve dolaylı zarar ayrımından farklı olarak, uygun illiyet bağına ilişkin bir sorun olmayıp, ihlal edilen hukuk kuralının koruma amacıyla ilgilidir³³. Destek zararı yansıma zarar niteliği taşıdığından destek gören tarafından ileri sürülecek tazminat talebi, kural olarak hukuka aykırılık bağı engeline takılır. Diğer bir söyleyişle, hukuka aykırılık bağı kurulamadığı için böyle bir zararın tazminine olanak tanınmaz. Buna karşılık, kanun koyucu destekten yoksun kalma

³² TBK m.144/b.3’e (OR Art.125/Ziff.2) göre, nafaka ve işçi ücreti gibi borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar ancak alacaklının rızasıyla takas edilebilir. Kanunda belirtilen “nafaka” ve “işçi ücreti” alacakları örnek olarak sayılmıştır. Kanun koyucu, takas için alacaklının rızasını gerekli gördüğü alacakları tüketici bir sayım yoluyla belirtmek yerine örnek olarak göstermiştir. Destek görenin bakımı için gerekli görülen destekten yoksun kalma tazminatının da bu kapsamda yer aldığı tartışmasızdır. CHK-**Killias**, Laurent/**Wiget**, Matthias: Art.125, N.7, 8; OR-Komm/**Cometta**, Flavio: Art.125, N.6; BK-**Brehm**, Art.45, N.98; **Gökyayla**, s.77; **Eren**, s.1279; BGE 88 II 299.

³³ OR-Komm/**Fischer**, Art.41, N.29; **Vallaster**, s.2; **Eren**, Hukuka Aykırılık Bağı, s.475; Yarg. 4.HD 25.02.1992 E.1990/ 12979, K.1992/2257 (Legalbank).

tazminatının sosyal boyutunu da dikkate alarak pozitif düzenleme ile destek zararının tazminini mümkün kılmıştır³⁴. Bu anlamda, destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin düzenleme istisnai nitelik taşır. Söz konusu istisnai niteliği nedeniyle de geniş yorumlanmaya uygun değildir. Tazminat talebini değerlendiren hâkim, amaca uygun olarak yapılacak sınırlayıcı yorum yoluyla “destek” ve “destek gören” sıfatlarının kime ait olduğunu belirlemeli, somut olayı da bu doğrultuda değerlendirmelidir³⁵.

³⁴ **Antalya**, s.475; Yarg. HGK 18.04.2007 E.2007/4-222, K.2007/222; Yarg. 17.HD 14.06.2012 E.2012/6992, K.2012/7819; Yarg. 17.HD 11.06.2012 E.2011/12038, K.2012/7624 (Legalbank). Destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin düzenlemenin hakkaniyet esasına dayanan kanuni bir istisna niteliği taşıdığı yönünde **Huguenin**, OR, N.1868, 1874.

³⁵ **CHK-Ch.Müller**, Art.45 N.7; **Kottmann**, N.633; **BK-Brehm**, Art.45, N.35, **Fischer**, s.22; **Huguenin**, OR, N.1868; **ZK-Landolt**, Vorbemerkungen zu Art.45/46, N.128; **Antalya**, s.475; BGE 82 II 36; BGer 4C.195/2001; BGer 4C.51/2000 (Prä-OR/**Göksu**, Art.45, N.4). İsviçre hukukunda, öğretide hakim görüşün de OR Art.45/3'ün istisnai olarak nitelendirilip, sınırlı yorumlanmasından yana olduğunu belirtmekle birlikte bu görüşün kabul edilemez olduğu yönünde **Stehle**, N.67. Yazara göre, destek zararının tazmin edilebilirliğini düzenleyen kuralın bir istisna olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. OR Art.45/3 (TBK m.53/b.3) bir istisna hükmü olmadığına göre sınırlayıcı yorum zorunluluğu da bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu görüş isabetli değildir. İsviçre hukukunda, ölüm durumunda ileri sürülebilecek maddi tazminat kalemlerinin, OR Art.45'de yer verilen “özellikle” ifadesine rağmen, tüketici bir sayım yoluyla belirtildiğini kabul eden görüş doğrultusunda, ölüme bağlı olarak talep edilebilecek maddi tazminat kalemlerini düzenleyen hükmün kendisi sınırlayıcı bir nitelik taşır. Kanun koyucu, ölüme bağlantılı bütün zararın değil, sadece belirtilen zarar kalemlerinin tazminine olanak tanımıştır. Bu nedenle, hükmün amacı sınırlı yorumu zorunlu kılmaktadır. Bkz. **BK-Brehm**, Art.45, N.35; **Honsell/Isenring/Kessler**, §8, N.87; BGE 53 II 124; BGE 54 II 141; BGE 58 II 41. Federal Mahkeme'nin yerleşik görüşüne rağmen öğretide kanunda belirtilen zarar kalemlerinin tüketici olarak sayılmadığı görüşünün hakim olduğu yönünde **Furrer/Müller-Chen**, K.14, N.108. Kanundaki sayımın tüketici olmadığını belirtmekle birlikte yansıma zararın istisnai olarak tazmin edilebilirliğinden hareket eden diğer bir görüş, temel kural karşısında istisnaların sınırlı yorumlanması gerektiğini kabul eder. Bu doğrultuda da, OR Art.45'in kapsamının yorum ya da kıyas yoluyla genişletilemeyeceği sonucuna ulaşılır. Bkz. **Oftinger/Stark**, §6, N.248, Fn.381, §6, N.260. İsviçre hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da kanunda belirtilen zarar kalemlerinin tüketici olarak sayılıp sayılmadığı tartışmaya açıktır. Bizim de katıldığımız görüş çerçevesinde TBK m.53'de yer verilen “özellikle” ifadesi doğrultusunda kanun koyucunun ölüm hâlinde uğranılan zararları örnek olarak saydığı sonucuna ulaşılabilir. Bkz. **Antalya**, s.473. Aksi yönde karşı **Tandoğan**, s.297. Bununla birlikte, söz konusu zarar kalemlerinin örnek olarak sayılıp sayılmadığı tartışmasından bağımsız olarak destek zararının yansıma zarar niteliği dikkate alındığında TBK m.53/b.3 (OR Art.45/3) hükmünün sınırlı yoruma tabi olması gerekir. Karş. **Tandoğan**, Zarar, s.83. Sınırlayıcı yorum ile amaca uygun yorumu birbirini dışlayan yorum yöntemleri olarak değerlendiren farklı bir görüş ise istisnai düzenlemelerin sınırlı yoruma tabi tutulmasına ilişkin genel kurala karşı çıkararak, sınırlayıcı yorum karşısında amaca uygun yorumun üstün tutulması gerektiğini, destekten yoksun kalma tazminatının da bu doğrultuda yorumlanmasını savunmaktadır. Bkz. **Schmid**, s.15.

IV. UNSURLARI

A. Destek İlişkisi

1. Tanımı ve Özellikleri

Destek ilişkisi; destek ile destek gören arasında kurulup, destek görenin bakımını karşılamayı amaçlayan fiili ve düzenli bir yardım ilişkisini ifade eder. Söz konusu ilişki miras hukuku ya da aile hukuku kurallarından bağımsız olarak fiili bir temel üzerine yapılanmıştır³⁶. Diğer bir söyleyişle, destek ilişkisinin varlığı bakımından yapılacak değerlendirme “fiili bakım yardımı” ölçütüne bağlıdır. Destek görenin bakımının fiilen ve düzenli bir şekilde karşılandığının ispatlanmasıyla birlikte destek ilişkisinin varlığı da kabul edilir³⁷. Yukarıda belirtildiği üzere, bakım yardımının kanun ya da sözleşmeye dayanıp dayanmaması asli belirleyici ölçüt değildir. Bununla birlikte, kanun ya da sözleşmeye dayalı bir bakım yükümlülüğünün varlığı fiili destek ilişkisinin kurulduğuna karine oluşturabileceğinden yapılacak değerlendirmede söz konusu bakım yükümlülükleri de gözden uzak tutulmamalıdır. Kanundan doğan yükümlülüklerin en belirgin örneklerini; yoksulluk nafakasını düzenleyen TMK m.175 (ZGB Art.125); evlilik birliğinin geçimini sağlama ve giderlere katılma yükümlülüğünü düzenleyen TMK m.186 (ZGB Art.163); ana, baba ve çocuk bakımından karşılıklı yardım yükümlülüğünü düzenleyen TMK m.322 (ZGB Art.272) ile yardım nafakası yükümlülüğünü düzenleyen TMK m.364 (ZGB Art.328) oluşturur. Bunun yanında, ömür boyu gelir (TBK m.607-OR Art.516) ya da ölüncüye kadar bakma (TBK m.611-OR Art.521) sözleşmelerine dayalı yükümlülükler de sözleşmeden doğan bakım yükümlülüklerine örnek gösterilebilir³⁸.

³⁶ **Furrer/Müller-Chen**, K.14, N.110; **CHK-Ch.Müller**, Art.45 N.9; **OR-Komm/Fischer**, Art.45, N.9; **Stehle**, N.156; **KuKo-OR/Schönenberger**, Art.45, N.6; **Schmid**, s.15; **Antalya**, s.477; **Tandoğan**, s.300; **Eren**, s.755; **Oğuzman/Öz**, s.101; **Erlüle**, s.256; **Gökyayla**, s.99; **BGE 114 II 144**; **BGE 111 II 295**; **Yarg. 21.HD 02.12.2013 E.2013/16505**, **K.2013/22364**; **Yarg. 11.HD 27.06.2012 E.2012/3331**, **K.2012/11117** (Legalbank). İsviçre hukukunda yürürlükten kalkmış olan düzenlemeler gereğince destek ilişkisinin varlığı için **BGB §844/2** ve **ABGB §1327** ile benzer biçimde bakım yükümlülüğünün varlığının arandığı fakat yürürlükte olan hukuk bakımından böyle bir koşulun gerekli olmadığı yönünde **Oftinger/Stark**, §6, N.264, Fn.405.

³⁷ **Oftinger/Stark**, §6, N.264, 268; **KuKo-OR/Schönenberger**, Art.45, N.7; **Tandoğan**, s.300; **Yarg. 17.HD 07.05.2013 E.2012/9422**, **K.2013/6530**; **Yarg. 17.HD 14.06.2012 E.2012/6992**, **K.2012/7819** (Legalbank).

³⁸ **Bkz. ZK-Landolt**, Art.45, N.53.

Destek ilişkisi düzenli ve sürekli bir nitelik taşır. Bir ya da birkaç defaya mahsus ya da rastlantısal olarak gerçekleşen bakım yardımları, böyle bir ilişkisinin kurulması için yeterli değildir³⁹. Ayrıca, düzenli olarak yapılan yardımların karşılıksız olması da zorunludur. Karşı edimi elde etmek ya da kendisine bir menfaat sağlamak amacıyla yapılan yardımlar, destek ilişkisine dayanak oluşturmaz. Ancak, “karşılıksız olma” ifadesine geniş bir anlam yüklendiğinden tamamen karşılıksız olan yardımlar yanında kısmen karşılıksız olan yardımlar da destek ilişkisinin varlığı bakımından yapılan değerlendirmede dikkate alınabilir⁴⁰. Özellikle, çok düşük bir bedel karşılığında gerçekleştirilen yardımlar bu kapsama dahildir.

Bakımın, yardım amaçlı olması yeterli olup, yardımın şekli ya da kapsamı destek ilişkisinin varlığı bakımından önem taşımaz. Uygulamada en çok karşılaşılan yardım şekli nakdi yardım olmakla birlikte yardımın aynı olarak ya da iş görme şeklinde gerçekleşmesi de mümkündür. Karşılıksız olarak ev işlerinin görülmesi, giyecek ve yiyecek sağlanması veya bir taşınmazın tamamının ya da bir bölümünün konut olarak kullanılmak amacıyla tahsis edilmesi durumunda olduğu gibi bakım yardımı “para” dışında başka yollarla da gerçekleştiğinde taraflar arasında destek ilişkisi kurulur⁴¹. Bu şekilde karşı tarafın bakım ihtiyacının tamamı karşılanabileceği gibi ihtiyacın bir bölümü de karşılanabilir. Bakım yardımının, tek başına, destek görenin tüm ihtiyacını karşılaması zorunlu olmamakla birlikte bakım ihtiyacını kısmen dahi karşılama gücünden yoksun olan “sembolik” yardımlar yoluyla destek ilişkisi kurulamaz⁴². Bunun yanında, bakım yardımı ancak iktisadi

³⁹ BK-Brehm, Art.45, N.45; Oftinger/Stark, §6, N.268; Oğuzman/Öz, s.102; Erlüle, s.257. Aksi yönde Stehle, N.278.

⁴⁰ BK-Brehm, Art.45, N.48; Stehle, N.183; BGE 82 II 39.

⁴¹ Örnekler için bkz. CHK-Ch.Müller, Art.45 N.10; BK-Brehm, Art.45, N.46; Stehle, N.182; Schmid, s.15; Tekinay, s.21; Oğuzman/Öz, s.102; BGE 127 III 403; BGer 4C.222/2004 (Prä-OR/Göksu, Art.45, N.4); Yarg. 4.HD 17.04.2008 E.2007/8981, K.2008/5368 (Legalbank). Ayrıca bkz. ZK-Landolt, Art.45, N.67; BGE 82 II 36; Yarg. 4.HD 15.03.2012 E.2011/1496, K.2012/ 4208; Yarg. 4.HD 01.02.2011 E.2009/14007, K.2011/932 (Legalbank).

⁴² Destek zararından söz edilebilmesi için desteğin ölümü sonucunda destek görenin malvarlığı üzerinde olumsuz bir etkininin oluşması gerekir. Bu nedenle, bakım yardımının, “sembolik” yardım düzeyinin üzerinde gerçekleşmesi zorunludur. Bkz. BK-Brehm, Art.45, N.44; BGE 114 II 144. Federal Mahkeme tarafından da uygulanan bu görüşün İsviçre öğretisinde çoğunlukla kabul gördüğü yönünde ZK-Landolt, Art.45, N.57. Buna karşılık, bakım yardımının mutlaka doğrudan gerçekleşmesi aranmaz. Eşlerden birinin diğeri tarafından yürütülen ticari faaliyette ya da ev işlerinde işbirliği yaparak katkı sağlanması da dikkate alınır. Katkı yoluyla gerçekleşen bakım yardımı sembolik düzeyin üye-

değer taşıyan yardımlar yoluyla gerçekleştirilebileceğinden iktisadi değeri bulunmayan yardım faaliyetleri destek ilişkisinin var olup olmadığı bakımından yapılacak değerlendirmede dikkate alınmaz. İktisadi değer taşımayan, düzenli olarak ziyaret etme ya da hatır sorma biçiminde gerçekleşen duygusal destek olma durumu, TBK m.53/b.3 (OR Art.45/3) kapsamında destek ilişkisi olarak değerlendirilmemesine karşılık, duygusal desteğin ölümü durumunda manevi tazminat talebinin ileri sürülmesi mümkün olabilir⁴³.

Destek ilişkisinin amacı bakım yardımıdır. Bakım yardımı dışında başka bir amaçla yapılan yardımlar TBK m.53/b.3 (OR Art.45/3) kapsamına dahil değildir⁴⁴. Önemli olan husus gerçekleştirilen yardım faaliyetinin bakım yardımını sağlamasıdır. Kanun ya da sözleşmeden doğan bir bakım yükümlülüğünün bulunması zorunlu olmadığından, böyle bir yükümlülük var olmamasına rağmen bunun varlığına inanarak yapılan bakım yardımları ya da böyle bir yükümlülük var olmasına rağmen bunun farkında olmaksızın yapılan bakım yardımları destek ilişkisinin doğumuna sebep olur. Yapılan yardım faaliyeti, bakım yardımını sağlamakla birlikte yardımcı yapan bu durumun farkında olmasa dahi destek ilişkisi kurulur⁴⁵.

2. Tarafları

a. Destek

Destekten yoksun kalma tazminatı desteğin ölümü nedeniyle uğranılan zararın tazminini konu alır. Ölüm olgusu, tazminat talebinin temelinde yer aldığından destek sıfatının sadece gerçek kişilere özgü olduğu sonucuna zorunlu olarak ulaşılır⁴⁶. Tüzel kişiler ise destek sıfatına sahip olamazlar.

---

rinde gerçekleştiğinde destek ilişkisi kurulmuş olur. Bkz. OR-Komm/**Fischer**, Art.45, N.11; BGE 129 II 145; BGE 127 III 403.

⁴³ BK-**Brehm**, Art.45, N.47; BGE 82 II 40.

⁴⁴ Doğum günü gibi önemli günleri kutlamak amacıyla hediye verilmesi, eğitim veya mesleki gelişim amacıyla burs sağlanması gibi amaçlarla yapılan yardımların destek ilişkisinin kurulmasını sağlamayacağı yönünde **Oftinger/Stark**, §6, N.268; **Antalya**, s.477; **Tandoğan**, s.301; **Eren**, s.756; **Oğuzman/Öz**, s.102; **Gökyayla**, s.102. Her yıl tatil masraflarının karşılanması ya da olağan dışı ve pahalı kıyafetler alınması gibi lüks harcamalar için yapılan yardımların, kural olarak, destek ilişkisi kapsamında değerlendirilmediğini belirtmekle birlikte tarafların sosyal ve ekonomik durumu dikkate alındığında bakım yardımının bu şekilde gerçekleştiğinin kabul edilebileceği yönünde BK-**Brehm**, Art.45, N.49. Benzer yönde CHK-**Ch.Müller**, Art.45 N.10.

⁴⁵ BK-**Brehm**, Art.45, N.44.

⁴⁶ **Stehle**, N.149 vd..

Destek kavramı, bir başkasının bakımını fiilen ve düzenli biçimde karşılıksız olarak sağlayan ya da ölmemiş olsaydı bunu sağlaması kuvvetle muhtemel kendisinden beklenen kişi olarak tanımlanabilir⁴⁷. Buna göre, kanun ya da sözleşmeye dayalı bir yükümlülüğün varlığından bağımsız olarak bir başkasına fiilen ve düzenli olarak bakım yardımında bulunan ya da ileride böyle bir yardımda bulunması beklenen herkes destek sıfatını kazanır. Her ne kadar, aile hukuku ve miras hukuku ilişkileri destek sıfatının belirlenmesinde asli ölçüt niteliği taşımasa da aksi yönde sonuca ulaşılmasını gerektiren bir durum bulunmadıkça böyle bir ilişkinin varlığı destek sıfatına sahip olduğu yönünde fiili bir karine oluşturur⁴⁸. Bu doğrultuda; eşlerden her birinin diğeri bakımından⁴⁹, ana/babanın çocuk bakımından⁵⁰, üvey ana/babanın üvey çocuklar bakımından⁵¹, eşlerden birinin diğeri eşin ana/babası bakımından⁵², çocuğun ana/baba bakımından⁵³ veya kardeşlerden birinin diğeri kardeş bakımından⁵⁴ destek sıfatına sahip olduğu kabul edilir.

Evlilik dışı birliktelikler bakımından fiilen birlikte yaşayanların birbirlerine karşı destek sıfatına sahip olup olmadığı hususu tartışmaya açık olmakla birlikte destek ilişkisinin fiili temel üzerindeki yapılanması dikkate alındığında fiilen birlikte yaşayanların da karşılıklı olarak destek sıfatına sahip oldukları sonucuna ulaşılır⁵⁵. Özellikle, aynı evde düzenli ve devamlı olarak

⁴⁷ Benzer tanımlar için bkz. **Oftinger/Stark**, §6, N.264; **Schmid**, s.15; KuKo-OR/**Schönenberger**, Art.45, N.7; BK-**Weber**, Art.99, N.191; **Antalya**, s.476; **Eren**, s.755; **Gökayla**, s.98; **Oğuzman/Öz**, s.101.

⁴⁸ Toplumsal yaşam kuralları ve aile bağları dikkate alındığında çocuğun ana/baba bakımından karine olarak destek sayılacağı, ispat yükünün bunun aksini iddia eden üzerinde bulunduğu yönünde Yarg. 4.HD 27.01.2003 E.2002/10678, K.2003/847; Yarg. 4.HD 14.10.1999 E.1999/5925, K.1999/8442 (Legalbank). Böyle bir durumun destek ilişkisinin varlığı bakımından emare oluşturacağı yönünde **Oftinger/Stark**, §6, N.266.

⁴⁹ BGE 113 II 323; BGE 108 II 434; Yarg. 17.HD 29.11.2012 E.2012/14651, K.2012/13312; Yarg. 4.HD 24.06.2008 E.2007/11168, K.2008/8629 (Legalbank).

⁵⁰ BGE 101 II 346; Yarg. 17.HD 22.03.2011 E.2010/7488, K.2011/2560 (Legalbank).

⁵¹ BGE 72 II 165.

⁵² BGE 88 II 455.

⁵³ BGE 41 II 703; Yarg. 4.HD 15.03.2012 E.2011/1496, K.2012/4208 (Legalbank).

⁵⁴ BGE 53 II 50; Yarg. 4.HD 09.02.2012 E.2010/13722, K.2012/1789 (Legalbank).

⁵⁵ Bkz. ZK-**Landolt**, Art.45, N.80; **Oftinger/Stark**, §6, N.267; **CHK-Ch.Müller**, Art.45, N.9; **Stehle**, N.177; **Schmid**, s.16; KuKo-OR/**Schönenberger**, Art.45, N.7; BGE 114 II 144; Yarg. HGK 13.04.2011 E.2011/ 17-3, K.2011/ 142; Yarg. HGK 18.04.2007 E.2007/4-222, K.2007/ 222; Yarg. 21.HD 14.04.2005 E.2004/12140, K.2005/3779; Yarg. 4.HD 08.03.2012 E.2011/159, K.2012/3755; Yarg. 4.HD 13.12.2005 E.2004/15423, K.2005/13451 (Legalbank). Buna karşılık, Yargıtay 4.Hukuk Dairesi'nin başka bir kararında; ölen desteğin evli olması ve bu evlilikten doğma çocuklarının bulunması dikkate

fiilî ortak hayatın paylaşılması durumunda karşılıklı destek sıfatının varlığı daha kolay kabul edilebilir.

Ölüm olgusunun gerçekleştiği sırada bakım yardımının başlamış olup olmamasına göre, destek kavramı, gerçek ve farazi destek olmak üzere ikiye ayrılarak incelenir⁵⁶.

aa. Gerçek (Fiili) Destek

Gerçek destek, fiilen ve düzenli olarak geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak şekilde karşı tarafa yardım eden, hayatın olağan akışı ve olağan hayat deneyimlerine göre ölüm gerçekleşmeseydi, ileride de bu yardımı sağlamaya devam etmesi kendisinden beklenen kişidir⁵⁷. Gerçek destek, bakım yardımına başlamış olup, ölüm anında bu yardıma devam etmekte olan desteği ifade eder. Uygulamada en çok karşılaşılan gerçek destek modelini; kadın bakımından koca, çocuk bakımından da ana ve baba oluşturur⁵⁸. Kocanın ölümlüyle birlikte sağ kalan eş ya da ana/babanın ölümüyle çocuk üzerinde oluşan yansıma zarar, destek zararının en belirgin örneği olarak gösterilebilir.

bb. Farazi Destek

Ölüm sonucunu doğuran hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği anda bakım yardımına henüz başlamamış olmakla birlikte, ölmeseydi böyle bir yardımda

---

alındığında, böyle bir durumda desteğin fiilen birlikte yaşadığı kişiye yapmakta olduğu bakım yardımının ne kadar devam edeceği tespit edilemeyeceğinden, bakım yardımının düzenli ve devamlı olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle fiilen birlikte yaşayan davacının destekten yoksun kalma tazminatı talep edemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Bkz. Yarg. 4.HD 09.11.2010 E.2009/14285, K.2010/11605 (Legalbank). Fiilen birlikte yaşayanların karşılıklı olarak destek sıfatına sahip olduklarını ifade etmekle birlikte özellikle ahlaka aykırı amaç taşıyan fiili birlikliklerin destek ilişkisine dayanak oluşturup oluşturamayacağı hususunun belirsiz olduğu yönünde **Roberto**, §27, N.646. Federal Mahkemenin konuya ilişkin kararlarında ahlaka aykırılık bakımından ulaşılabilecek sonucun tartışmaya açık bırakıldığı yönünde OR-Komm/**Fischer**, Art.45, N.12; **Schmid**, s.16.

⁵⁶ Söz konusu ayrıma yönelik eleştiriler için bkz. **Stehle**, N.161.

⁵⁷ **Stehle**, N.160; **CHK-Ch.Müller**, Art.45 N.9; **BK-Weber**, Art.99, N.191; **Antalya**, s.477; **Oğuzman/Öz**, s.103; **Eren**, s.755; **Gökyayla**, s.99; Yarg. 17.HD 07.05.2013 E.2012/9422, K.2013/6530 (Legalbank).

⁵⁸ **Roberto**, §27, N.646. Kocanın, karısı bakımından gerçek destek sıfatına sahip olduğu yönünde BGE 113 II 332; BGE 109 II 68. Ana ve babanın, çocuk bakımından gerçek destek sıfatına sahip olduğu yönünde BGE 101 II 351; BGE 119 II 361; BGE 102 II 92; BGE 101 II 260.

bulunması kuvvetle muhtemel olan kişi farazi destek olarak görülür⁵⁹. Çocuğun, ana ve baba bakımından durumu en belirgin farazi destek örneğini oluşturur⁶⁰. Hayatın olağan akışı ve olağan hayat deneyimleri kapsamında, çocuğun ileride ana ve babasına bakım yardımıyla bulunması kuvvetle muhtemel görüldüğünden, somut olayda aksi sonuca ulaşılmasını gerektiren bir durum bulunmadıkça, çocuğun ölümüyle birlikte ana ve babanın farazi desteklerini kaybettikleri kabul edilir. Diğer bir farazi destek örneği ise nişanlılardır. Nişanlılardan her biri diğeri bakımından farazi destek sıfatını taşır⁶¹.

Gerçek desteğe kıyasla farazi destek ilişkisinin belirlenmesinde daha kapsamlı bir değerlendirme yapılması zorunludur. Ölüm anında destek ilişkisi bulunmamakla birlikte ileride böyle bir ilişkinin kurulacağı hususundaki beklenti tek başına yeterli görülmez. Böyle bir beklentinin kuvvetli olasılık dahilinde olması aranır⁶². Özellikle, taraflar arasındaki yakın bağlar destek ilişkisinin kurulacağı yönündeki beklentinin kuvvetli olarak nitelendirilmesine dayanak oluşturabilir.

b. Destek Gören

Destek ilişkisinin diğer tarafını destek gören oluşturur. Destek gören sıfatının kazanılması aile hukuku ya da miras hukuku ilişkilerinden bağımsız

---

⁵⁹ CHK-**Ch.Müller**, Art.45 N.9; OR-Komm/**Fischer**, Art.45, N.10; ZK-**Landolt**, Art.45, N.72; **Oftinger/Stark**, §6, N.269; **Stehle**, N.160; BK-**Weber**, Art.99, N.191; **Huguenin**, OR, N.1869; **Eren**, s.758; **Tandoğan**, s.303; **Oğuzman/Öz**, s.103; BGer 4C.195/2001 (Prä-OR/**Göksu**, Art.45, N.5; **Stehle**, N.67, Fn.40); BGE 114 II 144; BGE 112 II 87.

⁶⁰ BGE 112 II 118; Yarg. 17.HD 14.06.2012 E.2012/7592, K.2012/7824; Yarg. 4.HD 15.03.2012 E.2011/1496, K.2012/4208 (Legalbank). Haksız fiil sonucunda, ana rahminde bulunan ceninin dünyaya gelme olasılığı ortadan kalkmışsa, cenin, ana ve baba bakımından farazi destek olarak kabul edilmez. TMK m.28 gereğince kişiliğin kazanılması sağ ve tam doğum geciktirici koşuluna bağlıdır. Sağ ve tam doğum koşulu gerçekleşmedikçe kişilik kazanılamaz. Bu nedenle, henüz kişilik kazanmamış ceninin ileride ana ve babasına destek olması mümkün değildir. Bu yönde Yarg. 4.HD 16.06.2010 E.2009/11806, K.2010/7278 (Legalbank). Ceninin durumu bakımından ayrıntılı açıklama için bkz. **Breitschmid**, Peter/**Rumo-Jungo**, Alexandra: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht- Personen- und Familienrecht inkl. Kindes- und Erwachsenenschutzrecht - Art. 1-456 ZGB, Zürich 2012, **Breitschmid**, Peter: Art.31, N.7; **Helvacı**, Serap: Gerçek Kişiler, İstanbul 2013, s.31.

⁶¹ BGE 66 II 220; BGE 114 II 146. Evlenmenin yakın bir gelecekte kuvvetle muhtemel gerçekleşeceğinin anlaşılması koşuluyla nişanlıların farazi destek olarak kabul edilebileceği yönünde **Schmid**, s.15; BGE 57 II 56.

⁶² ZK-**Landolt**, Art.45, N.73; KuKo-OR/**Schönenberger**, Art.45, N.7; BGE 72 II 165, BGE 62 II 147. İleride kurulması beklenen destek ilişkisinin yoğun belirsizlik taşıdığı yönünde **Oftinger/Stark**, §6, N.269.

olarak fiili destek ilişkine taraf olmaya bağlıdır. Mevcut durum kapsamında bakım yardımından yararlanan ya da ileride böyle bir yardımdan yararlanması beklenen herkes destek gören sıfatına sahip olabilir. Buna göre, evlilik dışında doğan çocuk ile ölüm olgusunun gerçekleşmesinden sonra dünyaya gelen çocuğun da destek gören sıfatını taşıması mümkündür⁶³. Desteğin, kime yardımda bulunduğunu bilmesi önemli olmadığı gibi destek görenin de desteğin kim olduğu hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olması aranmaz.

Destek zararı, desteğin ölümüne bağlı olduğundan tüzel kişiler destek sıfatına sahip olamazken; tüzel kişinin destek gören sıfatıyla tazminat talep etmesinin mümkün olup olmadığı tartışmaya açıktır. İsviçre hukukunda OR Art.45'in tarihsel gelişiminden hareket eden bir görüş destek sıfatı gibi destek gören sıfatının da sadece gerçek kişilere özgü olduğunu savunmaktadır⁶⁴. Farklı bir görüş ise ölüm ve bedensel zarara bağlı tazminat taleplerinin tüzel kişiler tarafından ileri sürülemeyeceği sonucuna ulaşmakla birlikte bu sonucu tüzel kişilik yapılanmasının kendine özgü niteliğine dayandırmaktadır⁶⁵. Tüzel kişilerin hak ehliyetini düzenleyen TMK m.48 (ZGB Art.53) gereğince, tüzel kişiler; cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler. Bu doğrultu-

⁶³ **Oftinger/Stark**, §6, N.271; **ZK-Landolt**, Vorbemerkungen zu Art.45/46, N.68, Art.45, N.73; **CHK/ZGB-Breitschmid**, Art.31, N.7; **Tandoğan**, s.304; BGE 62 II 149; BGE 72 II 168; Yarg. 4.HD 23.10.1984 E.1983/6447, K.1984/2849 (Legalbank). Alman hukukunda, hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği sırada henüz ana rahminde olup, desteğin ölümünden sonra dünyaya gelen çocuğun tazminat talebinde bulunabileceği hususu BGB §844/2 S.2'de özel olarak düzenlenmiştir. Açıklamalar için bkz. **Staudinger/Röthel**, §844, Rn.79; **StVG-Komm/Jahnke**, §844, Rn.20; OLG Hamm 6 U 70/94 (r + s, 1997, s.95).

⁶⁴ Bu görüşe göre, İsviçre hukukunda 1881 yılına kadar yürürlükte olan özel düzenlemeler kapsamında destek gören sıfatı sadece gerçek kişilere özgü kabul edilirken, 1881 yılında yürürlüğe giren genel düzenleme niteliğindeki aOR Art.52 ile kanun koyucu ölüm nedeniyle desteğini yitirenlere tazminat talep etme olanağı tanımıştır. Söz konusu düzenlemenin lafzı dikkate alındığında, kanun koyucunun, ölüm nedeniyle desteğini yitiren herkese destekten yoksun kalma tazminatı talep etme olanağı tanıyarak tazminat talep edebileceklerin çevresini genişletmek amacını taşıdığı kabul edilebilir. Buna karşılık, kanun koyucunun bu kapsama tüzel kişileri de dahil etmek istediği yönünde bir kanıt ya da emare bulunmamaktadır. 1911 yılında yürürlüğe giren OR Art.45, aOR Art.52 ile aynı doğrultuda olup herhangi bir hüküm değişikliği getirmemiştir. Bu nedenle, OR Art.45/3 kapsamında destek gören sıfatı sadece gerçek kişilere özgüdür. Bkz. **Stehle**, N.149-154.

⁶⁵ **ZK-Landolt**, Vorbemerkungen zu Art.45/46, N.71; **Riemer**, Hans Michael: Berner Kommentar, B. I/3/1, Allgemeine Bestimmungen, Systematischer Teil und Kommentar zu Art. 52-59 ZGB, Bern 1993, Art.53, N.96. Tüzel kişinin, organı oluşturan gerçek kişinin ölümü nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı talep edemeyeceği yönünde **Purtschert**, Tina: Die zivilrechtliche Verantwortlichkeit des ehrenamtlichen Vereinsvorstandes, Zürich 2012, N.137.

da, ölüm sadece gerçek kişilere özgü olduğundan tüzel kişinin destek sıfatını taşıması mümkün olmadığı gibi bir tüzel kişinin, ölüme bağlı olarak destek zararına uğraması da kabul edilebilir bir sonuç olarak görünmemektedir. Destekten yoksun kalma tazminatının amacı, desteğin ölümünden kaynaklanan bakım ihtiyacının giderilmesidir. Bakım ihtiyacı ise sahip olunan sosyal düzeye uygun olarak yaşamını devam ettirme yeteneğinden yoksun kalmayı ifade eder. Tüzel kişinin sosyal düzeyine uygun yaşam biçiminden söz edilemeyeceği için destek gören sıfatı da sadece gerçek kişilere ait olabilir.

Desteğin bakım gücüne sahip olması ya da ileride bakım gücünü kazanması koşuluyla aynı doğrultuda olmak üzere destek gören sıfatının kazanılması da ölümün gerçekleştiği anda bakım ihtiyacı içinde bulunmaya ya da ileride böyle bir ihtiyacın doğumuna bağlıdır. Desteğin yardımı olmaksızın sosyal düzeyine uygun olarak kendi geçimini sağlayamayan kişi bakıma muhtaç kabul edilir. Bakım ihtiyacının gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılırken dikkate alınacak ölçüt “yoksulluğa düşme” olmayıp, bakım yardımı olmaksızın mevcut hayat seviyesini sürdürebilme yeteneğidir⁶⁶. Desteğin ölümü sonucunda mevcut hayat seviyesine göre geçimini sağlama yeteneğinde kayıp meydana gelmişse ya da ileride böyle bir kaybın gerçekleşeceği kuvvetle muhtemel görülmekteyse bakım ihtiyacının doğduğu sonucuna ulaşılır. Düzenli bir gelire sahip olma, bakım ihtiyacını ortadan kaldırmadıkça tazminat talebinin ileri sürülmesine engel oluşturmaz⁶⁷.

B. Destek İlişkisinin Ölüm Nedeniyle Sona Ermesi

Destekten yoksun kalma tazminatının ileri sürülmesi desteğin ölümüne bağlıdır. Tazminat talebi desteğin ölümüyle birlikte doğar. Ölüm sonucunu doğuran hukuka aykırı fiil çoğu zaman kusura dayalı haksız fiil sorumlulu-

---

⁶⁶ OR-Komm/**Fischer**, Art.45, N.13; **Schmid**, s.17; **Furrer/Müller-Chen**, K.14, N.111; Prä-OR/**Göksu**, Art.45, N.7; KuKo-OR/**Schönenberger**, Art.45, N.8; **Tekinay**, s.49; **Oğuzman/Öz**, s.105; BGE 113 II 323; BGE 102 II 93. (...) Destekten yoksun kalan kimse devamlı ve gerçek bir ihtiyaç içerisinde bulunmalıdır. Genel olarak bakım ihtiyacı, sosyal düzeye uygun olan yaşamın devamını sağlamak için gerekli olanaklardan yoksun kalmayı anlatır. Eğer ölenin eylemi olarak baktığı davacı, ölüm yüzünden bu bakımı sağladığı yaşama düzeyinin altına düşmüş olursa, ihtiyaç (içerisinde) bulunma koşulu gerçekleşmiş sayılır. Burada önemli olan, destekten yoksun kalan kimsenin ve ailesinin temsil ettiği sosyal ve ekonomik düzeye göre normal karşılanan giderlerdir (...). Yarg. 17.HD 29.05.2012 E.2011/7428, K.2012/7012. (Legalbank).

⁶⁷ Yarg. 4.HD 15.03.2012 E.2011/1496, K.2012/4208; Yarg. 4.HD 21.10.2010 E.2009/13638, K.2010/10663; Yarg. 4.HD 29.11.2007 E.2007/13191, K.2007/15103 (Legalbank).

ğuna dayanmakla birlikte, destekten yoksun kalma tazminatının talep edilmesi için sorumluluğun kaynağı belirleyici ölçüt değildir. Kusura dayalı haksız fiil sorumluluğu yanında kusursuz sorumluluk düzenlemeleri kapsamında doğan destek zararının da tazmini talep edilebilir. TBK m.114/2’de (OR Art.99/3) yer verilen yollamaya bağlı olarak sözleşmeden doğan yükümlülüklerle aykırı davranış sonucunda ölüm gerçekleşmişse, destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmeye aykırılık temeline dayandırılarak talep edilmesi de mümkündür⁶⁸.

Ölüm olgusunun saptanması tıp bilimi kurallarına göre gerçekleşir. Buna göre, beyinsel ölüm⁶⁹ sonucuna ulaşılmadıkça desteğin hayat fonksiyonlarının yapay yollardan sağlanması tazminat talebinin doğumu için yeterli olmaz. Bununla birlikte, destek hakkında gaiplik kararı verilmesi ya da ölüm karinesinin uygulanması durumunda ölüme bağlı bütün sonuçlar doğacağı için tazminat talebinin ileri sürülmesi de mümkün olur.

Hukuka aykırı fiil sonucunda desteğin çalışma gücünü kısmen ya da tamamen kaybetmesi de destek görenin zarara uğramasına sebep olabilir. Böyle bir durumda, destek gören üzerinde meydana gelen zarar, yansıma zarar niteliği taşıdığından hukuka aykırılık bağı kurulamadığı için destek

⁶⁸ **Antalya**, s.480; **Tandoğan**, Zarar, s.81; **Tekinay**, s.86; **Gökyayla**, s.81. İsviçre hukuku bakımından aynı yönde **Roberto**, §27, N.640; **Stehle**, N.98; **BK-Weber**, Art.99, N.192; **CHK-Furrer**, Andreas/**Wey**, Rainer: Art.99, N.34; **Huguenin**, OR, N.1872. Aksi yöndeki görüş için bkz. **KuKo-OR/Schönenberger**, Art.45, N.3; **Prä-OR/Göksu**, Art.99, N.5. Destek zararının tazminine ilişkin talebin, kural olarak, OR Art.97 (TBK m.112) temeline dayandırılmayacağı; destek görenin ancak kendisinin de sözleşmenin tarafı olduğu durumlarda ise bu kurala istisna getirilebileceği yönünde **BK-Brehm**, Art.45, N.29, 30; **OR-Komm/Fischer**, Art.45, N.19; **BGE 123 III 204**; **BGE 64 II 202**; **BGer 4C.194/1999 (Fellmann)**, Walter: “Verkürzung der Verjährungsfrist aus Vertragsverletzung bei Körperverletzung oder Tötung”, **HAVE 2014**, s.75, dn.10); **BGer 4A_370/2009 (BK-Brehm)**, Art.45, N.29). Destek gören tarafından ileri sürülecek tazminat talebinin zarar veren ile destek arasındaki sözleşme temeline dayandırılabilir olup olmadığı tartışmaya açıktır. Bunun kabulü durumunda, özellikle ispat yükü ve zamanasını süresi bakımından haksız fiil sorumluluğuna kıyasla destek göreninin menfaatine olan borca aykırılık hükümleri uygulama alanı bulur. İsviçre Federal Mahkemesi, eski tarihli kararlarında bu görüşü uygulamasına karşılık sonraki kararlarında görüşünü değiştirmiştir. Bkz. **BGE 59 II 430**; **BGE 45 II 425**. Federal Mahkeme’nin mevcut görüşünde yeniden bir değişiklik yapmadığı sürece destek ile ölüme sebep olan arasında sözleşme temeline dayalı bir ilişki bulunsa dahi destekten yoksun kalma tazminatının haksız fiil sorumluluğuna tabi olduğu yönünde **Fellmann**, s.75. İsviçre hukukundan farklı olarak Türk hukukunda ise destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabi olabileceği, hizmet sözleşmesi bakımından, TBK m.417/3’te açıkça düzenlenmiştir.

⁶⁹ Beyinsel ölüm ve biyolojik ölüm görüşleri için bkz. **CHK/ZGB-Breitschmid**, Art.31, N.5; **Helvacı**, s.34.

görene maddi nitelikli bir tazminat talebi tanınmaz. Yansıma zararın tazminine olanak tanıyan TBK m.53/b.3 (OR Art.45/3) hükmü sadece desteğin ölümünde uygulama alanına sahiptir⁷⁰. Yorum ya da kıyas yoluyla desteğin bedensel zarar gördüğü durumlara da uygulanabilir kılınmaz. Bedensel zarar durumunda çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesinden doğan zararın tazmini doğrudan doğruya zarar gören sıfatıyla TBK m.54/b.3 (OR Art.46/1) kapsamında desteğin kendisi tarafından ileri sürülebilir⁷¹.

Bedensel zararı doğuran hukuka aykırı fiil daha sonra desteğin ölümüne sebep olduğunda TBK m.54 (OR Art.46) yerini TBK m.53'e (OR Art.45) bırakır. Bu doğrultuda, çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesinden doğan zararın tazmini talebi külli halefiyet yoluyla desteğin mirasçılara geçer. Destek görenin aynı zamanda mirasçı sıfatını taşıdığı olasılıklarda, destek gören bir taraftan miras yoluyla sahip olduğu tazminat talebini ileri sürebilirken (TBK m.53/b.2-OR Art.45/2) diğer taraftan da bağımsız bir talep olarak destekten yoksun kalma tazminatı isteyebilir⁷².

C. Destek Zararı

Destek zararının hesaplanması, Türk ve İsviçre hukuklarında genel olarak kabul gören fark teorisi kapsamında gerçekleşir. Destekten yoksun kalma tazminatının konusu desteğin yitirilmesi nedeniyle uğranılan zarardır. Buradaki amaç, destek görenin, desteğin ölümünden önce kurulmuş olan ya da bakım yardımı dolayısıyla ileride kurulması beklenen sosyal ve ekonomik durumunun mümkün olduğu kadar devam ettirilmesi veya korunmasıdır. Bu doğrultuda, destek göreninin malvarlığı zaman bakımından bir karşılaştır-

⁷⁰ (...) Davacı, eşi (M)'nin yatalak hale gelmesi nedeni ile yaşayan eşinin desteğinden yoksun kaldığı iddiası ile destek tazminatı talep etmiştir. Mahkemece kaza tarihinden (M)'nin ölüm tarihine kadar, davacının destekten yoksun kaldığı kabul edilmiş ve davacı yararına destek tazminatına hükmedilmiştir. Destek tazminatı, Borçlar Kanunu'nun 45/2. maddesine göre, "Ölüm neticesi olarak diğer kimseler müteveffanın yardımından mahrum kaldıkları takdirde, onların bu zararını da tazmin etmek lazım gelir." hükmünün gereğidir. Buna göre sağ kişinin desteğinden yoksun kaldığı iddiası dinlenilemez. Şu halde mahkemece, destek tazminatı davasının reddine karar verilmesi gerekir iken kabulüne karar verilmesi doğru olmamıştır (...). Yarg. 4.HD 28.03.2012 E.2011/1706, K.2012/5122 (Legalbank).

⁷¹ Stehle, N.255. Desteğin ağır bedensel zarar görmesi durumunda destek gören bu nedenle bakım yardımının azalması ya da ortadan kalkmasına dayalı olarak maddi tazminat talebinde bulunamayacak olsa dahi uğramış olduğu manevi zararın tazminini TBK m.56'ya (OR Art.47) göre talep edebilir.

⁷² Stehle, N.256.

maya tabi tutulur. Bir taraftan, destek ölmeseydi onun yapacağı bakım yardımı sayesinde destek görenin malvarlığının ulaşabileceği durum; diğer taraftan da desteğin ölümü sonucunda böyle bir yardımdan yoksun kalan destek görenin malvarlığının ulaşacağı durum belirlenerek, söz konusu iki malvarlığı durumu arasındaki fark destek zararı olarak kabul edilir. Böyle bir değerlendirmede belirleyici ölçüt mevcut koşullar olmayıp, ileride gerçekleşmesi beklenen koşullardır⁷³. Destek zararının hesaplanmasında karşılaşılan zorluğun nedeni de burada saklıdır. Sonuç olarak somut zarar miktarına ulaşılmasına rağmen, hesaplama faaliyetinde dikkate alınan verilerin büyük çoğunluğu soyut niteliktedir.

Destek zararı, maddi zarar niteliği taşır. Bu anlamda, zarar, malvarlığı üzerinde irade dışı gerçekleşen bir eksilmedir. Destek görenin, ölüm nedeniyle uğradığı zarar, onun malvarlığının iradesi dışında eksilmesi sonucunu doğurmakla birlikte söz konusu olumsuz sonuç malvarlığının mevcut durumu üzerinde gerçekleşmez. Diğer bir söyleyişle, destek zararı malvarlığında net eksilmeye neden olmaz. Desteğin ölümüne bağlı olarak ortaya çıkan yansıma zarar, kazançtan yoksun kalma biçiminde gerçekleşir. Böyle bir durumda, destek gören, hayatın olağan akışı ve olağan hayat deneyimleri kapsamında elde edeceği kuvvetle muhtemel bakım yardımından yoksun kalmaktadır.

SONUÇ

Destek zararı, desteğin ölümü nedeniyle üçüncü kişilerin uğradığı bir yansıma zarar türüdür. Sorumluluk hukukunda, tazminat talebi, kural olarak hukuka aykırı fiil sonucunda doğrudan doğruya zarar görene tanınmış olup, bunun yanında üçüncü kişilerin uğradığı yansıma zararın tazmini hukuka aykırılık bağı engeliyle karşılaşır. Destekten yoksun kalma tazminatı ise genel kuralın bir istisnası olarak TBK m.53/b.3’de düzenlenmiştir. Kanun koyucu, destekten yoksun kalma tazminatının sosyal boyutunu da dikkate alarak özel bir düzenleme ile destek zararının tazminine ilişkin talebi genel kuralın kapsamı dışına taşımıştır.

Destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin talep destek görenin şahsına tanınmış asli bir nitelik taşır. Tazminat talebinin doğumu özellikle miras

⁷³ BK-Brehm, Art.45, N.41; BGE 124 III 228; BGE 119 II 366; BGE 101 II 351.

hukuku ve aile hukuku ilişkilerinden bağımsızdır. Bu hususta asli belirleyici ölçüt ise destek ilişkisidir. Destek ilişkisi, destek ile destek gören arasındaki fiili ve düzenli bakım yardımını ifade eder. Söz konusu ilişki, desteğin ölümü anında kurulmuş olabileceği gibi hayatın olağan akışı ve olağan hayat deneyimleri kapsamında ileride kurulması kuvvetle muhtemel bir ilişki de destekten yoksun kalma tazminatına dayanak oluşturabilir.

Genel ispat yükünü düzenleyen TMK m.6 ve HMK m.190'a göre destek ilişkisini ispat yükü böyle bir ilişkinin varlığını iddia eden taraf üzerinde bulunur. Bununla birlikte, miras hukuku ya da aile hukukundan doğan bağlar destek ilişkinin varlığı bakımından fiili bir karine oluşturur. Taraflar arasında yakın aile bağlarının bulunması durumunda fiili karinenin varlığı daha kolay kabul edilebilir. Ancak, destekten yoksun kalma tazminatının istisnai niteliği dikkate alındığında, destek ilişkisinin varlığı bakımından yapılacak değerlendirmede sınırlayıcı bir yorum yönteminin benimsenmesi gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Destek ilişkisinin amacı bakım yardımıdır. Düzenli ve devamlı olarak gerçekleşen karşılıksız yardımlar yoluyla bu amacın gerçekleşmesi sağlanır. Bakım yardımının şekli ve kapsamı ise destek ilişkisinin varlığı bakımından belirleyici değildir. İktisadi değer taşıyan yardımlar yoluyla karşı tarafın bakım ihtiyacının kısmen ya da tamamen karşılanması yeterlidir.

Destekten yoksun kalma tazminatı, desteğin ölümü nedeniyle yoksun kalınan bakım yardımının karşılanmasını konu alır. Tazminat talebinin doğumu desteğin ölümü koşuluna bağlıdır. Hukuka aykırı fiil desteğin beden bütünlüğünü ihlal etmiş olup, bunun sonucunda destek çalışma gücünü tamamen ya da kısmen yitirmişse, bu durum destek göreni de olumsuz etkilemekle birlikte destekten yoksun kalma tazminatına dayanak oluşturmaz. Sınırlı yorum zorunluluğunun bir sonucu olarak sadece desteğin ölümüne bağlanan tazminat talebi, yorum ya da kıyas yoluyla desteğin ağır bedensel zarar gördüğü durumlara da uyarlanamaz. Böyle bir durumda, çalışma gücünün azalması ya da yitirilmesinden doğan zararın tazminine ilişkin talep doğrudan doğruya zarar gören sıfatıyla TBK m.54/b.3 kapsamında desteğin kendisi tarafından ileri sürülebilir.

Destek zararı, destek görenin malvarlığında irade dışı meydana gelen bir eksilmeyi ifade eder. Destek görene tanınan tazminat talebi de, desteğin ölümü nedeniyle, destek görenin yoksun kaldığı kazancın karşılanmasını amaçlar. Bu doğrultuda, destek görenin malvarlığı varsayıma dayalı bir de-

ğerlendirmeye tabi tutulur. Bir taraftan, ölüm gerçekleşmeseydi malvarlığının ulaşacağı durum, diğer taraftan da ölümün etkisi altında şekillenecek malvarlığı durumu dikkate alınarak fark teorisi kapsamında destek görenin uğradığı maddi zarar hesaplanır.

Ölüm sonucunda uğranılan manevi zarar ise TBK m.53/b.3'ün kapsamında yer almaz. Destek gören, yansıma yoluyla uğradığı manevi zararın tazmini için TBK m.56/2'ye dayanabileceği gibi şok zararın gerçekleştiği durumlarda doğrudan doğruya zarar gören sıfatıyla TBK m.56/1'e göre de tazminat talep edebilir.

KISALTMALAR

ABGB	: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch für Österreich
aOR	: altes Schweizerisches Obligationenrecht
Art.	: Artikel
B.	: Band
b.	: bent
Bkz.	: Bakınız
BGB	: Deutsches Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Amtliche Sammlung der Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes
BGer	: Schweizerisches Bundesgericht
BGH	: Bundesgerichtshof
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
Fn.	: Fussnote
HAVE	: Haftung und Versicherung
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu

İBGK	: İctihadı Birleřtirme Genel Kurulu
K.	: Karar
K.	: Kapitel
Karş.	: Karşılaştırınız
LG	: Landgericht
m.	: madde
N.	: Note (Randnote)
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
NZV	: Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht
OR	: Schweizerisches Obligationenrecht
Rn.	: Randnummer
r + s	: recht und schaden
Rz.	: Randziffer
S.	: Satz
s.	: sayfa/Seite
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
VersR	: Versicherungsrecht
WM	: Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht
Yarg.	: Yargıtay
ZEV	: Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge
Ziff.	: Ziffer
ZGB	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch

KAYNAKÇA

Antalya, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 2013.

Bärtschi Harald: Verabsolutierte Relativität, Zürich 2009.

Brehm, Roland: Berner Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41-61 OR, Bern 2013.

Breitschmid, Peter/**Rumo-Jungo**, Alexandra: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht - Personen- und Familienrecht inkl. Kindes- und Erwachsenenschutzrecht - Art. 1-456 ZGB, Zürich 2012 (CHK/ZGB-.....).

Burmann, Michael/**Heß**, Rainer/**Jahnke**, Jürgen/**Janker**, Helmut: Straßenverkehrsrecht-Kommentar, München 2012 (StVG-Komm/.....).

Burmann, Michael/**Jahnke**, Jürgen: “(Kein) Ersatz von mittelbaren Schäden im Haftpflichtfall”, NZV 2012, s.11 vd..

Diederichsen, Angela: “Ansprüche naher Angehöriger von Unfallopfern”, NJW 2013, s.641 vd..

Eren, Fikret: “Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi”, Mahmut Koloğlu’na Armağan, Ankara 1975, s.461 vd. (Hukuka Aykırılık Bağı).

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.

Erlüle, Fulya: Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, Ankara 2011.

Fellmann, Walter: “Verkürzung der Verjährungsfrist aus Vertragsverletzung bei Körperverletzung oder Tötung”, HAVE 2014, s.73 vd..

Filthaut, Werner: Haftpflichtgesetz, Kommentar zum Haftpflichtgesetz und zu den konkurrierenden Vorschriften anderer Haftungsgesetze, München 2012.

Fischer, Jürg: “Versorgungsschaden/Berechnungsvorschläge zum Versorgungsschaden aus der Praxis/I.-IV”, HAVE Personen-Schaden-Forum 2012, Zürich 2012, s.17 vd..

Fuchs, Maximilian: Deliktsrecht, Berlin-Heidelberg 2009.

Furrer, Andreas/**Müller-Chen**, Markus: Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich-Basel-Genf 2008.

Furrer, Andreas/**Schnyder**, Anton K.: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen, Zürich-Basel-Genf 2010 (CHK-.....).

Gauch, Peter/**Aepli**, Viktor/**Stöckli**, Hubert: Präjudizienbuch OR, Zürich 2012 (Prä-OR/.....).

Geigel, Robert: Der Haftpflichtprozess, München 2011 (Geigel/.....).

Gökyayla, Emre: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Ankara 2004.

Heiß, Beate/**Born**, Winfried: Unterhaltsrecht, München 2012 (Unterhaltsrecht-.....).

Helvacı, Serap: Gerçek Kişiler, İstanbul 2013.

Honsell, Heinrich/**Isenring**, Bernhard/**Kessler**, Martin A.: Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zürich 2013.

Honsell, Heinrich: Kurzkomentar OR, Basel 2014 (KuKo-OR/.....).

Huber, Christian: “Neuere Entwicklungen beim Personenschaden in der höchstrichterlichen Rechtsprechung Deutschlands und Österreichs”, HAVE Personen- Schaden-Forum 2010, Zürich 2010, s.253 vd..

Huguenin, Claire: Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil, Zürich 2014.

Kottmann, Andrea: Schadensberechnung und Schadensschätzung bei Körperverletzung und Tötung, Bern 2012.

Koziol, Helmut/**Bydlinski**, Peter/**Bollenberger**, Raimund: Kurzkomentar zum ABGB, Wien 2007 (KBB/.....).

Kren Kostkiewicz, Jolanta/**Nobel**, Peter/**Schwander**, Ivo/**Wolf**, Stephan: Schweizerisches Obligationenrecht-Kommentar, Zürich 2009 (OR-Komm/.....).

Landolt, Hardy: Zürcher Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 45-49 OR, B.V/1/c.3, Zürich 2007.

Nomer, Haluk: Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, İstanbul 1996.

Oetker, Hartmut: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch-BGB, B.2: Schuldrecht, Allgemeiner Teil §§ 241-432, München 2012.

Oftinger, Karl/**Stark**, Emil W.: Schweizerisches Haftpflichtrecht-B.I, Allgemeiner Teil, Zürich 1995.

Oğuzman, Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2014.

Purtschert, Tina: Die zivilrechtliche Verantwortlichkeit des ehrenamtlichen Vereinsvorstandes, Zürich 2012.

Riemer, Hans Michael: Berner Kommentar, B. I/3/1, Allgemeine Bestimmungen, Systematischer Teil und Kommentar zu Art. 52-59 ZGB, Bern 1993.

Roberto, Vito: Schweizerisches Haftpflichtrecht, Zürich 2002.

Röckrath, Luidger: “Die vertragliche Haftung für den Unterhaltsschaden Hinterbliebener”, VersR 2001, s.1197 vd..

Röthel, Anne: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB-Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 840-853 (Unerlaubte Handlungen 5), Berlin 2007.

Schaetzle, Marc/**Weber**, Stephan: Kapitalisieren, Zürich 2001.

Schiemann, Gottfried: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse §§ 249-254 (Schadensersatzrecht), Berlin 2005.

Schmid, Markus: “Aspekte und Thesen zum Versorgungsschaden”, HAVE Personen-Schaden-Forum 2004, Zürich 2004, s.13 vd..

Schulze, Reiner: Bürgerliches Gesetzbuch Handkommentar, Baden-Baden 2012 (Hk-BGB/.....).

Stehle, Bernhard: Der Versorgungsschaden, Zürich 2010.

Tandoğan, Haluk: Türk Mes’uliyet Hukuku, Ankara 1961.

Tandoğan, Haluk: Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, Ankara 1963 (Zarar).

Tekinay, Selahattin Sulhi: Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul 1963.

Vallaster, René P.: Ersatzansprüche Dritter bei Tötung, München 2002.

Vieweg, Klaus: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Eckpfeiler des Zivilrechts, Berlin 2012.

Wagner, Gerhard: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch-BGB, B.5, Schuldrecht, Besonderer Teil III (§§ 705-853), PartGG, ProdHaftG, München 2009.

Weber, Rolf H.: Berner Kommentar, B.VI/1/5, Allgemeine Bestimmungen, Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR, Bern 2000.